

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФОНД

40
Ш64

В.А.ШИРОКОВ

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ СИСТЕМ

ПРОЕКТ
"НАУКОВА КНИГА"

1547222

КИЇВ НАУКОВА ДУМКА 2004

Монографію присвячено дослідженню феноменології та розробці теорії лексикографічних систем. На основі вивчення інформаційно-лінгвістичних аспектів функціонування систем різного походження робиться висновок про існування лексикографічного ефекту, який покладено в основу визначення поняття і конструкції лексикографічної системи. Сформульовано поняття лексикографічного середовища, що використовується для розробки інтегрованих лексикографічних систем. Висвітлюється зв'язок теорії лексикографічних систем з логіко-лінгвістичним численням. Вона ілюструється на багатьох прикладах з української комп'ютерної лексикографії, серед яких – створення інтегрованої лексикографічної системи “Словники України” й розробка нової інформаційної технології тлумачної лексикографії.

*Рекомендовано до друку вченою радою
Українського мовно-інформаційного фонду
Національної академії наук України*

Наукові редактори:

академік НАН України В.М. РУСАНІВСЬКИЙ,
член-кореспондент НАН України О.В. ПАЛАГІН

Рецензенти:

доктор філологічних наук, професор С.Я. ЄРМОЛЕНКО,
доктор філологічних наук, професор М.М. ПЕЩАК,
доктор технічних наук, професор М.В. СИНЬКОВ

Редакція філології, художньої літератури та словників
Редактори *О.В. Осадча, М.А. Щипська*

ВСТУП.....	3
------------	---

РОЗДІЛ 1

ЛІНГВІСТИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ В ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОМУ ТА ПРИРОДОЗНАВЧОМУ КОНТЕКСТІ	11
---	-----------

1.1. Гуманітарна традиція в мовознавстві.....	11
1.2. Технологічний статус мови в інформаційному суспільстві	23
1.3. Культурологічний та цивілізаційний контекст сучасної прикладної лінгвістики	31
1.4. Когнітивна спрямованість сучасної лексикографії та формалізація у галузі лінгвістики	37
1.5. Інформаційна феноменологія мовних процесів	43
1.5.1. Моделі інформації та інформаційні властивості систем.....	45
1.5.2. Семантична складність мовно-інформаційних об'єктів	60

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕОРЕТИКО-ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЇ	65
--	-----------

2.1. Місце і роль лексикографії в лінгвістичній науці	65
2.2. Означення, функції та загальна структура словника	71
2.3. Лексикографічна репрезентація семантичних структур	81
2.3.1. Досвід лексикографії у представленні семантичних структур.....	81
2.3.2. Семантика в комп'ютерній лексикографії.....	87

2.3.3. Теоретико-лінгвістичні основи тлумачної лексикографії	93
2.3.4. Принципи і досвід WordNet	110

РОЗДІЛ 3

ІНФОРМАЦІЙНО-СТРУКТУРНА ТЕОРІЯ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ СИСТЕМ 120

3.1. Лексикографічний ефект в інформаційних системах	120
3.2. Структура і архітектура лексикографічних систем	131
3.3. Лексикографічні середовища та інтегровані Л-системи	146
3.3.1. Визначення лексикографічного середовища	146
3.3.2. Методика побудови інтегрованих Л-систем	147
3.4. Лексикографічні числення	152
3.4.1. Основні положення теорії числень	152
Про концепцію станів	154
3.4.2. Числення на лексикографічних структурах	170

РОЗДІЛ 4

ІНФОРМАЦІЙНО-ЛЕКСИКОГРАФІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ УКРАЇНОМОВНИХ СЛОВНИКІВ 177

4.1. Загальні положення	177
4.2. Будова парадигматичної Л-системи	178
4.3. Будова орфоепічної Л-системи	182
4.4. Будова фразеологічної Л-системи	186
4.5. Будова синонімічної Л-системи	188
4.6. Будова антонімічної Л-системи	191
4.7. Інтегрована лексикографічна система “Словники України”	194
4.7.1. Концептуальне моделювання структури інтегрованої Л-системи “Словники України”	197

РОЗДІЛ 5

БУДОВА ЛЕКСИКОГРАФІЧНОЇ СИСТЕМИ “СЛОВНИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ” 204

5.1. Представлення семантичних структур СУМа засобами теорії лексикографічних систем	204
5.2. Мікроструктура ресстрових частин словникових статей СУМа	210

5.2.1. Дієслово. Структура	210
5.2.2. Дієслово. Класифікація	218
5.2.3. Інші частини мови	232

РОЗДІЛ 6

ІНФОРМАЦІЙНО-ЛЕКСИКОГРАФІЧНА ПАРАМЕТРИЗАЦІЯ В СИСТЕМАХ ОБРОБКИ ТЕКСТІВ 256

6.1. Обернена задача лексикографії та її застосування в системах обробки українських текстів	256
6.2. Семантичні стани лексем та їх реєпція Л-системою	262
6.3. Узагальнена лінгвістична змінна	267
6.4. Лексикографічні структури в системі опрацювання текстів і словників	273

РОЗДІЛ 7

СИСТЕМОТЕХНІЧНІ ЗАСАДИ ТЛУМАЧНОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЇ 277

7.1. Лінгвістичні корпуси в сучасній лексикографії	277
7.1.1. Загальні положення	277
7.1.2. Електронна бібліотека літературних джерел	278
7.1.3. Автоматизована лексична картотека	290
7.2. Комп'ютерна технологія укладання тлумачного “Словника української мови”	293
7.3. Організаційно-технологічні аспекти функціонування “лексикографічного конвєстра”	301
7.3.1. Організація ресурсів національної словникової бази	301
7.4. Цифровий варіант “Словника української мови”	304
7.5. Віртуальні лексикографічні системи	306
7.5.1. Віртуальна лексикографічна лабораторія	309
7.6. Організація всеукраїнського лінгвістичного діалогу на основі української лінгвістичної мережі	311
ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ	313
ЛІТЕРАТУРА	318